

192.870

192870

Hung. l.
292

ÁLLÍTÁSOK
A' MAGYAR
LITERATURÁNAK

ELMÉLKEDŐ RÉSZÉBŐL.

Mellyeket

Nagyságos és Fő Tisztelendő

Z U H Á N Y I

XAV. FERENTZ ÚRNAK,

Bóldogságos Szűz Maria' Pankotai Apaturának,
Ts. Kir. Apostoli Felsége' Tanácsosának, a'
Kassai Királyi Tudománybéli Kerület' Fő Dire-
ctorának helybehagyásával

A'

Kassai Királyi Academia' Palotájában

1813. Eszt. K. Aszszony Havában,

K a s s a n,

Nyomt. Ellinger István betűivel.

PONGRÁTZ JÁNOSNAK

A' Kassai Kir. Academiában a' M. Nyelv, és Lite-
tura' Kir. Tanítójának oktatásai szerint,

Köz megfejtésre kitett

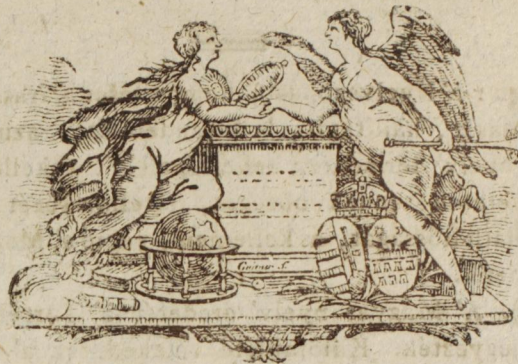
Nemes és Tanúltt

BÁRTFRAY LÁSZLÓ ÚR

a' Böltselkedésnek, és Magyar Literaturának másod-
Eszteendőbeli Halgatója.

192.270
M. N. MŰZÉUM KÖNYVTÁRA
Nyomtatv. N. 1894. 396

MAGYAR LITERATURA'

ELMÉLKEDŐ RÉSZÉNEK

RÖVID

S O M M Á J A.

1. A Magyar Literatura a' Magyar nyelvnek, 's Írás-
tudásnak mind természeti, mind történeti állapotját
fejtegeti, és azt az Írásnak minden nemeire alkalmaz-
tattya.

2. A' Magyar Literaturának haszna.

3. Felosztatik Elmélkedő, és Gyakorló részeire.
Ez idén az Elmélkedő részét veszükfel.

4. Az Elmélkedő részben vizsgáljuk a' Magyar
Nyelv' Eredetét, annak más nyelvekkel való Hasonla-
tosságát, 's Rokonságát, természeti Alkotását, neve-

zetesen: a' Nyelvszokást, hang ejtését 's írását, a' szók formálását, hajlítását, 's elrendelését, azután a' Magyar nyelv' természeti tehetségeit, 's tökéletességeit, nevezetesen annak bőségét, értelmességét, rövidségét, hathatóságát, és kellemét, végre a' Magyar nyelv' történetét.

5. A' Magyar nyelv' eredetét a' Történetírók fel nem jegyezték. Külömbféle vélekedések a' felől.

6. A' Scythák', Hunnok', és Avarok' nyelvét a' mienkkel össze nem hasonlíthatjuk.

7. A' Magyar nyelv hasonló a' Zsidó nyelvhez.

8. De annak a' Finnai nyelvekkel nagyobb Rokonsága van.

9. Az élő nyelvnek fő bírása a' mindenkori, és alhatatos nyelvszokás.

10. A' különböző nyelvszokásban arra hajlunk, mellyre az Etymologia, és Analogia mutat. Úgy a' különböző szóejtésben is.

11. A' Magyaroknak formájokra nézve annyi betűjök van, mint a' Deákoknak, de hangjokra nézve több.

12. Az ö ü nem kettős Magánhangzó.

13. A' Magánhangzók vékonyak, vastagok, és élesek. Ezeknek természete.

14. A' Hangmérséklésnek regulái. A' h Mássalhangzó.

15. Írjunk a' mint beszélünk szemmel tartván a' szóknak észrevehető formálattját, a' közönséges Nyelvszokást, szóejtését, 's az írásnak bevett módját.

16. Mitsoda okok javasolják a' cs cz, vagy ts ts betűket? Mikor kell a' ts betűt megtartani?

17. Az összetett szók együtt íratnak.

18. A' szók szaporodnak származtatás, összetétel, és költsönözés által.

19. A' származtatásban a' gyökérszónak betűji, mennyire lehet, és értelme megtartassék.

20. Más végszótiskák járúlnak az Igékhez, mások pedig a' Nevekhez.

21. Az összetétel regulái.

22. Hogy magyarosodnak meg az idegen szók?

23. Az idegen, de már megmagyarosodott szóknak esmértető jelei.

24. A' Magyaroknak nints nemet jelentő Articulusa.

25. Az l, n, t betűket a' Ragasztékokban, és Igék' Hajlításában az y nem j lágyítja.

26. A' Névszók' hajlításában több Eset van a' Magyar nyelvben, mint a' Deákban.

27. A' tól től végzés mellett a' szokáson kívül egy kis okot is lehet előhozni.

28. Mikor a' Birtokos a' többes, a' Birtok az egyes számban van, ha már a' k betű a' Birtokosban feltálatatik, a' Birtokban kimaradhat.

29. A' Ragasztékok, és Igék elibe mikor tétetnek a' Névnek személyes mássai.

30. A' ki és melly között mi a' különbség?

31. A' Magában érthetők mellett lévő Mássalértetöket mikor hajtogattyuk?

32. A' Hasonlításnak módja.

33. A' Számnevek után a' többes szám mikor maradhatki?

34. Az ikbe végzett Igék a' Hajtogatásnak különös formáját követik.

35. A' Szóknak helyheztetése bizonyos rendet tart.

36. A' nyelvnek tökéletességét ajánlja annak Bősége, Értelmessége, Rövidsége, Kelleme, és Hathatósága.

37. Mennyiben bő a' Magyar nyelv?

38. Miben lát szükséget?

39. A' Magyar nyelv' bővültetésének termékenysége, 's módja.

40. A' Magyar nyelv mind a' szóknak jelentését világosan meghatározza, mind pedig a' dolgokat világosan képzeleti.

41. Bizonyos, és könnyű rendet tart a' szók' formálásában, hajlításában, az írásban, és a' szók' elhelyeztetésében.

42. Miad azokban könnyen lehet azt érteni.

43. A' Magyar nyelvnek röviden szóllása nevezetes. Ebben sok élő nyelvet meghalad.

44. A' Magyar nyelv kellemetes az egyes hangokban, a' hangok változásában, 's a' Poetai hangmértékben.

45. A' hosszú, és rövid szóknak alkalmas elegyítése nyelvünknek méltóságot, és kellemet ad.

46. A' hosszú szók' miképpen rövidülhetnek meg?

47. Miben áll a' Magyar nyelv' hathatósága?

48. Nem lehet világosan megmutatni, hogy a' régi Magyaroknak tulajdon betűik voltak.

49. Az bizonyosabb, hogy a' Keresztény hittel fogadták a' Deák betűket.

50. Kálmán Királyunk' törvényei, úgy látszik, Magyarból fordítottak Deákra, noha mind ez előtt, mind azután az Ország' fő dolgai Deák nyelven folytak.

51. A' Révay Miklós által kiadatott halotti beszédek' vizsgálata.

52. Miben különbözik a' mostani nyelvünk a' régitől.

53. A' XIII. Század' végéről említjük a' szent Margit' életét. Eszrevételek.

54. A' XIV. Századból reánk maradt Írások.

55. A' XV. Században a' Szent Írást Báthori László magyarra fordította. A' Szent Írás' fordításainak története a' mostani időkig.

56. A' Pétsi Puspök Janus Pannonius Magyar Grammatikát írt.

57. Az eddig esmeretes nyomtatott Magyar könyv 1484-dik esztendőről van.

58. A' XVI. Században a' Reformáció feléleszté a' Magyarokat a' könyveknek Magyar nyelven való írására.

59. A' Sylvester' Grammatikája, és Krakkóban 1549. Eszt. világra jött Orthographia Ungarica. Eszrevételek mind a' kettőből.

60. Már ezen Században különbféle szótárok, és több ízben jöttek ki. A' Szótárok' története.

61. Nevezetesebb Írók ebben a' Században.

62. A' XVII. Században a' Magyar Philológiát már nagyobb szorgalommal munkálták.

63. Cardinális Pázmán Péter' emlékezete.

64. Lehet é azt állítani, hogy akkor volt a' Magyar nyelvnek arany kora?

65. A' XVIII. Században a' Magyar Litteratura dicső emlékeztű Mária Therésia Aszszonyunkig szunnyadozott. Miképen ébredett fel?

66. Második József Császár' uralkodása alatt nagy buzgósággal láttak Hazánkiai a' Magyar Literatura' gyarapodásához.

67. Akkor támadtak a' Magyar Újságírók. A' Magyar Újságok' története.

68. A' Magyar tudós társaságra akkori, és utóbbi törekedések.

69. Második Leopold, és mostan országló kegyes Királyunk alatt a' Magyar Literatura nagy előmenetelt tett.

70. A' Folyóirások számosan jelentek meg. Most azok meg szűntek.

71. Jutalmok által gerjesztettek a' Tudósok a' nyelvnek vizsgáltatására, és Magyar könyvek' irására.

72. Nyelvünknek nevezetesebb Grammaticusai. Révay Epochát tett.

73. A' Magyar Theátrum' története.

74. A' Haza törvényeinek Rendelése a' Magyar nyelv iránt.

75. Mennyire terjedt a' Magyar nyelv?

76. Kik ezen Században a' jelesebb Írók?

77. A' Magyar Literatura' gyarapodásának akadályai.

78. 'S Annak elő-segítő eszközei.

SEDECZIÁS, KESERVES JÁTEK:

Mellyet

Magyar Nyelven szerzett

KUNITS
FERENCZ,
Jesus Tárfaságának Szer-
zetes Papja.

KASSÁN,
Nyomtatott az Akadémiai betűkkel
1753-dik Esztendőben.

